

Výroční zpráva o činnosti Společnosti hygieny a komunitní medicíny v období 2010 – 2014

Dne 26. 10. 2010 se konala valná hromada SHKM, na níž byl zvolen výbor a revizní komise společnosti pro následující čtyři roky. Výbor pracoval ve složení: doc. Pavel Dlouhý (předseda), dr. František Kožíšek, doc. Dana Müllerová (místopředsedové), doc. Jaroslav Kříž (vědecký sekretář), dr. Jarmila Rážová (pokladník), prof. Zdeněk Fiala, dr. Stanislav Wassebauer, doc. Pavol Hlúbik (členové). Revizní komise pracovala ve složení: prof. Kamil Provazník (předseda), doc. Helena Kollárová, dr. Jan Ševčík (členové). V průběhu funkčního období z výboru odstoupili doc. Hlúbik a dr. Rážová, která nicméně nadále pečovala o hospodaření společnosti. Uvolněná místa ve výboru byla nabídnuta náhradníkům (podle počtu získaných hlasů při volbě výboru). Doc. Jindřich Fiala členství odmítl, prof. Václav Janout přijal. Po celé funkční období působil jako správce webových stránek společnosti ing. Bohdan Rameš. S ohledem na nepříznivou ekonomickou situaci společnosti pracoval výbor až do podzimu 2013 bez sekretářky, od října 2013 je sekretářkou společnosti paní Markéta Škrabalová.

Výbor se během svého funkčního období sešel celkem 17x (včetně ustavující schůze na valné hromadě), zápisy z jednání jsou pravidelně zveřejňovány na webových stránkách a v časopise Hygiena.

Posláním SHKM je podpora vzdělávání a odborného růstu pracovníků v oblasti hygieny a ochrany a podpory veřejného zdraví, podpora vědeckého rozvoje v uvedených oblastech a pořádání nebo odborná garance kongresů, konferencí a dalších vzdělávacích akcí. Naši odbornou společnost ale také musíme chápat jako důležitý svorník mezi různými institucemi, jako jsou hygienické stanice, zdravotní ústavy, Státní zdravotní ústav, ministerstvo zdravotnictví a vědecká a výuková pracoviště. Společnost má potenciál zprostředkovávat spolupráci mezi pracovníky různých institucí, výměnu informací a odbornou diskusi. Společnost, resp. její členové, se také logicky musí podílet na přípravě dlouhodobých a koncepčních materiálů oboru, vyjadřovat se k chystaným legislativním změnám a participovat na systému postgraduálního vzdělávání. Podívejme se proto, jak se SHKM, resp. jejímu výboru, dařilo tyto úkoly v uplynulých čtyřech letech naplňovat.

Významným nástrojem k prosazování úkolů SHKM je časopis Hygiena. Časopis v současné době vydává Státní zdravotní ústav ve spolupráci s Tigis, spol. s r.o. a odborně je prostřednictvím redakční rady a recenzentů garantován SHKM a Slovenskou společností hygienikův SLS. Časopis vychází 4 x ročně, je excerpován je v Bibliographia Medica Čechoslovaca, EMCare, Index Copernicus a Scopus a v neposlední řadě uveden na "Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice v roce 2014", včetně aktualizované verze pro rok 2015. Za poslední 4 roky se stránkový objem časopisu zvýšil o 64 stran (jen pro zajímavost, ročník 59/2014 měl celkem 208 stran, vyšlo v něm celkem 81 titulů, z toho 48 autorských sdělení a 33 zpráv. Z autorských sdělení bylo 18

původních prací, 11 přehledových, 3 v rubrice Z praxe, 6 krátkých sdělení a 4 diskusní příspěvky; pokračovalo rovněž pravidelné vydávání právních aktualit). Tyto údaje svědčí pro to, že časopis je respektovaným a autory vyhledávaným odborným periodikem, navzdory všeobecnému tlaku k publikování v časopisech s faktorem impaktu. Na tomto místě je třeba jednak poděkovat vedení SZU, že umožňuje vydávání časopisu, tajemnici redakce dr. Věře Kernové, ale především redakční radě v čele s doc. MUDr. Jaroslavem Křížem za to, že udržuje vysokou odbornou úroveň časopisu a časopis rozvíjí v době, kdy mnoho českých periodik je spíše v útlumu.

V moderní době se žádná instituce či společnost již asi neobejde bez webových stránek. Na stránkách společnosti jsou zveřejňovány aktuality, informace o vzdělávacích akcích, zprávy ze života odborné společnosti včetně zápisů z výboru, změny v legislativě, koncepční materiály k diskusi a odkazy na zajímavé články; z iniciativy výboru společnosti tam jsou rovněž vystaveny vybrané příspěvky z konferencí či seminářů. Ze stránek SHKM je rovněž dostupný časopis Hygiena. Průměrná návštěvnost webu SHKM byla okolo 10 návštěv za den a webových stránek časopisu cca 20-40 návštěv za den.

Z pravidelných konferencí SHKM garantovala a spolupořádala tradiční konferenci hygieniků výživy Výživa a zdraví (Dny hygieny výživy profesora Stanislava Hrubého), která se každoročně konala v Teplicích. Členové výboru, resp. společnosti se podíleli na organizaci a obsahové náplni konference a aktivně se jí účastnili. Zvláštní poděkování za dlouholeté organizování této konference patří zejména dr. Ševčíkovi. SHKM dále garantuje Chodovoplánské dny hygieny dětí a mladistvých.

Vedle těchto víceméně tradičních akcí je však třeba zmínit novinku, kterou jsme zavedli právě v průběhu uplynulých čtyř let a která byla odbornou veřejností velmi dobře přijata, totiž semináře Hygiena a preventivní medicína v teorii a praxi. Tyto semináře rotují po lékařských fakultách, které je spolupořádají. Konají se každý rok, ovšem liší se svým zaměřením. V liché roky se jedná o rozsáhlejší semináře, zaměřené na prezentaci výstupů vědecké a výzkumné činnosti (LF Plzeň, 2011; 3. LF UK, 2013) a v sudé roky se jedná o menší, pracovní semináře, zaměřené na oblast pregraduální výuky hygieny a preventivní medicíny. V roce 2012 se tento seminář konal na 1. LF UK, kdy se účastníci vzájemně seznámili s rozsahem a strukturou výuky této problematiky na jednotlivých lékařských fakultách, v roce 2014 se konal na LF v Hradci Králové, kde byla diskutována problematika nepodkročitelného minima hygienických (resp. preventivně-lékařských) vědomostí absolventa lékařské fakulty a možnosti spolupráce lékařských fakult a hygienické služby ve výzkumu a výuce studentů medicíny.

Vedle pravidelných akcí se SHKM podílela na pořádání, resp. garanci řady jednorázových seminářů. V březnu 2012 se konal společný seminář Společnosti sociálního lékařství a SHKM na téma „Podpora zdraví“, který se mimo jiné věnoval ekonomickým aspektům prevence; v únoru 2013 opět seminář obou odborných společností „Strategické dokumenty péče o zdraví“, za účasti hlavního hygienika dr. Valenty. SHKM rovněž participovala na konferenci

„Zásobení jódem jako prevence tyreopatií a zdroje dietární expozice (květen 2013, České Budějovice).

Od samého začátku svého funkčního období výbor SHKM pečlivě monitoroval změny v systému specializačního vzdělávání lékařů v základních oborech (tj. v našem případě v oboru Hygiena a epidemiologie) a byl srozuměn s převodem vzdělávání z IPVZ na lékařské fakulty. Většina členů výboru tuto změnu přijala kladně, protože přináší lepší provázání pregraduální a postgraduální výuky, využití potenciálu lékařských fakult a posílení odborné úrovně vzdělávání, a ocenila rychlé ustálení nového systému. Zástupci výboru SHKM se pravidelně účastní atestačních zkoušek v oboru.

V průběhu svého funkčního období výbor připomínkoval řadu navrhovaných legislativních změn. Nebudu zde všechny uvádět, zmíním jen několik nejdůležitějších: návrh novely zákona o ochraně veřejného zdraví, návrh novely nařízení vlády o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací (k němu vydal v únoru 2011 výbor komuniké, v němž odmítl zvýšení přípustných hladin hluku ve venkovním prostředí a rozpoutal diskusi na dané téma) a návrh novely zákona o potravinách (výbor vydal stanovisko „Dozor nad bezpečností potravin by měli mít hygienici“, které bylo rozesláno médiím a následně podpořeno Vědeckou radou 3. lékařské fakulty UK.

V souvislosti se situací v hygienické službě a chystanými změnami legislativy se zástupci výboru SHKM aktivně účastnili seminářů v Parlamentu ČR: „Problematika zdravotních ústavů a hygienické služby“ v květnu 2011 (doc. Kříž) a „Novela zákona o potravinách z pohledu ochrany veřejného zdraví“ v únoru 2013 (doc. Dlouhý zde přednesl sdělení „Opravdu chceme snížit úroveň ochrany veřejného zdraví?“). V souvislosti se znovuotevřením problému novely zákona o potravinách a navrhovanými změnami v kompetencích kontrolních orgánů v oblasti stravovacích služeb po výměně vlády se předseda SHKM zúčastnil tiskové konference na MZd ČR, kde prezentoval stanovisko výboru odborné společnosti (duben 2014).

Od počátku svého funkčního období výbor nabízel ministrovi zdravotnictví a hlavnímu hygienikovi spolupráci při prosazování primární prevence a chystané reorganizaci hygienické služby, resp. se dožadoval potřebných informací. Byl sice vyzván k vypracování připomínek ke zprávě o plnění programu Zdraví 21, k významnější spolupráci však nedošlo. Situace se výrazně zlepšila po nástupu nového hlavního hygienika a změnách ve vedení příslušných odborů. Výbor SHKM uvítal přijetí Konceptce hygienické služby a primární prevence v ochraně veřejného zdraví a Zdraví 2020 (Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí). Zástupci výboru byli členy týmu pro tvorbu Národní strategie a účastní se její realizace (dr. Wasserbauer – místopředseda Resortní pracovní skupiny pro podporu a ochranu veřejného zdraví a implementaci programu Zdraví 2020; doc. Kříž – garant priority Snižování nerovnosti ve zdraví; doc. Müllerová – vedoucí pracovní skupiny pro tvorbu akčních plánů pro oblast správné výživy a prevenci obezity, doc. Dlouhý – člen uvedené pracovní skupiny).

V oblasti podpory výzkumu výbor upozornil na nedostatky v koncepci zdravotnického výzkumu do roku 2022, z níž prakticky vymizel výzkum problematiky vlivu faktorů životního a pracovního prostředí na zdraví. V dopise náměstkům ministra zdravotnictví navrhl zařadit do panelu 09 nově vznikající Agentury zdravotnického výzkumu bod „Identifikace zdravotních rizik a hodnocení vlivu na zdraví vyplývající z životního, resp. pracovního prostředí“, protože problematiku výzkumu komplexního vlivu fyzikálních a chemických faktorů na zdraví by nebylo možné zařadit do žádného panelu (červen 2014). Zajímavým, byť zatím nerealizovaným záměrem je návrh na vytvoření databáze výzkumných témat, která by měla být aktuálně řešena v oblasti primární prevence, vlivu pracovního / mimopracovního prostředí a vlivu životního stylu na zdraví, čímž by došlo k provázání potřeb terénních pracovišť a možností pracovišť výzkumných.

Z významných společenských akcí, jichž se členové výboru aktivně účastnili, třeba uvést seminář k šedesátému výročí vzniku hygienické služby (prosinec 2012, Štířín) a oslavy šedesátého výročí vzniku Lékařské fakulty hygienické (podzim 2013, Praha).

Výbor se dále zabýval otázkou náboru nových členů společnosti. Pro potřeby nově zvoleného výboru je k dispozici návrh propagačního letáku, který zájemcům přiblíží činnost společnosti. Z dalších aktivit lze zmínit odpovědi na příležitostné dotazy či podněty občanů.

doc. MUDr. Pavel Dlouhý, Ph.D.

V Praze 11. 12. 2014